ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Зокирзода Зафар Хайрулло дар мавзуи: «Ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд: масъалаҳои доктриналӣ, ҳуқуқтатбиқкунӣ ва мукамалгардонии қонунгузорӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.8. Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ (ш. Душанбе, 2026. – 82 саҳ.).

Мубрамияти мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Дар марҳалаи муосири рушди сиёсати ҷиноятӣ масъалаи таҳлили ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд, аҳаммияти беназир пайдо кардааст. Ин мавзуъ ҳам аз ҷиҳати назариявӣ ва ҳам аз ҷиҳати амалӣ мубрам мебошад, зеро он ба як қатор масъалаҳои муҳим ва баҳсталаби ҳуқуқи ҷиноятӣ, аз ҷумла масъалаҳои самаранокии ҷазо, ислоҳи маҳкумшуда ва ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон, робита дорад. Ҳатто бо вуҷуд доштани меъёрҳои қонунӣ оид ба ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд, амалияи судӣ нишон медиҳад, ки истифодаи онҳо на ҳамеша ба таври назаррас ва муассир амалӣ мегардад. Ин номувофиқати назария ва амалия ба таври равшан зарурати таҳқиқоти ҳамаҷонибаро ба миён меорад.

Аз нуқтаи назари доктрина, ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд ҳамчун ҷузъи низоми ҷазоҳои ҷиноятӣ, ки маҳкумшударо аз ҷомеа ҷудо намекунанд, ҷойгоҳи махсус доранд. Ҷазоҳои мазкур дар канори ҷазоҳои анъанавӣ маҳрум сохтан аз озодӣ ва ҷазоҳои вазнин ҳамчун алтернативаи муассир ва гуманистӣ хизмат мекунанд. Бо истифодаи корҳои ҳатмӣ, корҳои ислоҳӣ, махдуд кардан дар хизмати ҳарбӣ ва ҷазои махдуд кардани озодӣ маҳкумшуда метавонад бе ҷудо шудан аз муҳити иҷтимоӣ ислоҳ шавад ва

ҳамзамон таъсири манфии муҳити маҳбас ба шахс ба таври назаррас коҳиш дода шавад.

Бо вуҷуди ин, дар назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ то ҳол масъалаи муайян намудани мазмун, моҳият ва хусусиятҳои ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд пурра ҳал нашудааст. Маълум аст, ки ҷазо бояд ҳамзамон таъсири тарбиявӣ дошта, шахсро ба ҷавобгарии ҳуқуқӣ водор кунад, аммо фарқияти он аз ҷазоҳои анъанавӣ ва усулҳои дигар дар амалия то ҳол мушкил аст.

Аз ҷиҳати қонунгузорӣ, таҳқиқи ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд низ муҳим аст. Номукаммал будани меъёрҳо, набудани ҳамоҳангӣ байни қонунҳои ҷиноятӣ ва қонунгузории иҷрои ҷазои ҷиноятӣ, инчунин номуайянӣ дар таъйин ва иҷрои ҷазоҳо боис мегардад, ки судҳо аз истифодаи онҳо худдорӣ кунанд. Ин ҳолат ба эътибори қонун ва самаранокии сиёсати ҷиноятӣ таъсири манфӣ мерасонад.

Дар ин раванд таҳқиқоти мукаммали қонунгузорӣ метавонад роҳҳои ҳамоҳангсозӣ, муайян кардани ҳуқуқу ухдадориҳои мақомоти иҷрокунандаи ҷазо ва стандартгузории тартиби таъйину иҷрои ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошандро пешниҳод намояд. Аз ин лиҳоз, таҳқиқот дорои аҳаммияти амалӣ буда, метавонад ба такмили низоми қонунгузории ҷиноятӣ ва баланд бардоштани самаранокии адолати судӣ мусоидат намояд.

Бо дарназардошти тамоми ҷанбаҳои боло, таҳқиқи ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд, дорои мубрамияти назариявӣ ва амалии устувор мебошад. Натиҷаҳои таҳқиқот имкон медиҳанд, ки низоми ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд таҳлил гардида, механизмҳои қонунгузорӣ ва ҳуқуқтатбиққунӣ такмил дода шаванд. Ин таҳқиқот ҳамзамон барои рушди сиёсати ҷиноятии гуманистӣ, баланд

бардоштани самаранокии адолати судӣ ва ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон аҳаммияти бениҳоят муҳим дорад.

Навгониҳои таҳқиқоти мазкур дар таҳлили ҳамаҷонибаи мақоми ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд, дар низоми ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳам аз нуқтаи назари назариявӣ ва ҳам аз ҷиҳати амалия равшананд. Яке аз муҳимтарин навгониҳои таҳқиқот ин аст, ки барои бори аввал ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд ҳамчун як низоми мустақил ва дорои аҳамияти хоса таҳлил шудаанд. Ин таҳлил имкон дод, ки нақши чунин ҷазоҳо дар сиёсати ҷиноятии гуманистӣ ва механизми пешгирии такрори ҷиноят бо асоснокии назариявӣ муқаррар гардад.

Дар маҷмуъ, навгонии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд, на танҳо аз нуқтаи назари назариявӣ, балки аз ҷиҳати амалия ва қонунгузорӣ таҳлил гардида, нақши онҳо дар рушди сиёсати ҷиноятии гуманистӣ ва баланд бардоштани самаранокии адолати судӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар шудааст.

Дар баробари тарафҳои мусбии таҳқиқот дар он баъзе норасоиҳо ба назар мерасанд. Аз ҷумла, муаллиф дар саҳифаи 14-уми автореферат қайд намудааст, ки дар номи м.м. 48, 49 ва дигар меъёрҳои КИҶҶ ҶТ истилоҳи "маҳалли адои ҷазо" ба истилоҳи "муассисаи адои ҷазо" иваз карда шавад. Аз ин лиҳоз, муаллифро зарур аст, ки оид ба масъалаи мазкур шарҳи иловагиро пешниҳод намояд.

Новобаста аз эродҳои қайдшуда, бояд таъкид кард, ки муаллиф таҳқиқоти мукаммал ва ҳамаҷонибаи илмӣ-таҳқиқотиро анҷом додааст. Ин таҳқиқот бо тарзи эҷодкорона ва таҳияшуда пешниҳод гардида, масъалаи муҳимми ҳуқуқи ҷиноятиро ба таври амиқ ва дақиқ ҳал менамояд. Таҳқиқоти мазкур метавонад саҳми назаррас дар пешрафти назариявӣ ва такмили амалии қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии

Тоҷикистон дар самти ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд, дошта бошад.

Таҳқиқоти диссертатсионии Зокирзода Зафар Хайрулло дар мавзуи: "Ҷазоҳои асосие, ки бо ҷудо нигоҳ доштани маҳкумшуда аз ҷомеа вобаста намебошанд: масъалаҳои доктриналӣ, ҳуқуқтатбиқкунӣ ва мукамалгардонии қонунгузорӣ" ба бандҳои 31, 33, 34, 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267 (бо тағйиру иловаҳо аз 26 июли соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.8 Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ мебошад.

Тақриздиҳанда:
доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
дотсент, муовини ректор оид ба илм ва
инноватсияи Муассисаи давлатии
таълимии «Донишгоҳи давлатии
Бохтар ба номи Носири Хусрав» Сафарбекзода Ҳ. С

Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Хатлон
735140, ш. Бохтар, кӯчаи Айнӣ 67
Тел.: +992909050303 Е-майл: hukmiddih-1981@mail.ru

Имзои Сафарбекзода Ҳ. С. - ро тасдиқ мекунам.
Сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи
давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав» Нажмудинов М.М.
«11» ____03____ 2026